

INNOVATIVE
WORLD

ISSN: 3030-3591

ORIENTAL JOURNAL OF MEDICINE AND NATURAL SCIENCES

SHARQ TIBBIYOT VA TABIIY FANLAR
JURNALI

Scientific Journal

- Medicine
- Pharmaceuticals
- Biology
- Chemistry
- Geology
- Agriculture

+998 33 5668868

www.innoworld.net

ORIENTAL JOURNAL OF MEDICINE AND NATURAL SCIENCES

Volume 3, Issue 3
2026

Journal has been listed in different indexings

The official website of the journal:

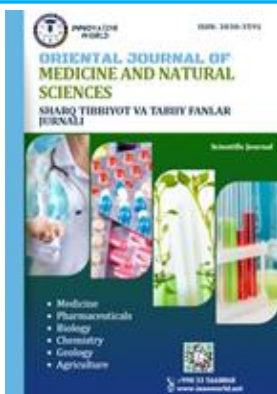
www.innoworld.net

O'zbekiston-2026

Volume 3 Issue 2 | 2026 |

Page | 2

Tel: +99833 5668868 | Tg: t.me/Anvarbek_PhD

UDK: 618.17-008.6:616-07

HAYZ KO'RISH SIKLINING BUZILISHI: ASOSIY SABABLAR VA SKRINING ALGORITMI

Xoldorova Shaxnozabonu Odiljon qizi¹

Ismoilova Shoira Tolkunovna²

Central Asian Medical University xalqaro tibbiyot universiteti,
akusherlik va ginekologiya yo'nalishi 1-bosqich ordinatori, 64-
Burhoniddin Marg'inoniy ko'chasi, Farg'ona shahri, O'zbekiston, tel.:
+998 95 485 00 70, E-mail: info@camuf.uz¹

Central Asian Medical University xalqaro tibbiyot universiteti,
tibbiyot fanlari doktori, dotsent, akusherlik, ginekologiya va
neonatologiya kafedrasi mudiri, 64-Burhoniddin Marg'inoniy
ko'chasi, Farg'ona shahri, O'zbekiston, tel.: +998 95 485 00 70, E-
mail: info@camuf.uz²

E-mail: ismoilovasht7227@gmail.com²

Annotatsiya: Hayz ko'rish siklining buzilishlari reproduktiv yoshdagi ayollarda eng ko'p uchraydigan ginekologik muammolardan biri hisoblanadi. Ushbu holat nafaqat reproduktiv salomatlikka, balki umumiy somatik holat, psixoemotsional barqarorlikka ham sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Zamonaviy epidemiologik kuzatuvlar natijalariga ko'ra, reproduktiv yoshdagi ayollarning taxminan 25–35 foizida turli darajadagi hayz sikli buzilishlari uchrashi qayd etilgan. Ayrim hududlarda bu ko'rsatkich gormonal disbalans, metabolik kasalliklar, stress omillari va ekologik sharoitlar ta'siri tufayli 40 foizgacha yetishi mumkin. Mazkur maqolada hayz ko'rish sikli buzilishlarining asosiy etiologik omillari, patogenetik mexanizmlari hamda ularni erta aniqlashga qaratilgan skrining algoritmilarining ilmiy asoslari tahlil qilinadi. Tadqiqotda ginekologiya, endokrinologiya va reproduktologiya sohalarida chop etilgan ilmiy maqolalar, klinik kuzatuvlar va epidemiologik tadqiqotlar natijalari umumlashtirildi. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, hayz siklining buzilishi ko'pincha gipotalamo-gipofizar-tuxumdon o'qi faoliyatining disbalansi, endokrin kasalliklar, metabolik sindrom, polikistik tuxumdon sindromi, qalqonsimon bez patologiyalari hamda turli stress omillari bilan bog'liq holda rivojlanadi. Zamonaviy diagnostik yondashuvlar klinik simptomlarni baholash, laborator gormonal tekshiruvlar, ultratovush diagnostikasi va metabolik ko'rsatkichlarni kompleks tahlil qilishga asoslanadi.

Kalit so'zlar: hayz sikli buzilishi, gormonal disbalans, reproduktiv salomatlik, skrining algoritmi, polikistik tuxumdon sindromi, gipotalamo-gipofizar tizim, endokrin kasalliklar, ginekologik patologiya.

Kirish: Ayollar reproduktiv salomatligi jamiyat sog'lig'ining muhim ko'rsatkichlaridan biri hisoblanadi. Reproaktiv tizim faoliyatining eng muhim fiziologik ko'rsatkichlaridan biri hayz ko'rish sikli bo'lib, u ayol organizmidagi gormonal muvozanat, markaziy nerv tizimi faoliyati hamda endokrin tizimning o'zaro uyg'un ishlashini aks ettiradi. Normal hayz sikli odatda 21–35 kun oralig'ida davom etadi va o'rtacha 3–7 kunlik hayz qon ketishi bilan kechadi. Ushbu jarayon gipotalamus, gipofiz, tuxumdonlar va bachadon o'rtasidagi murakkab neyroendokrin mexanizmlar orqali boshqariladi. Mazkur tizimning istalgan bo'g'inida yuzaga kelgan funksional yoki organik o'zgarishlar hayz

siklining buzilishiga olib kelishi mumkin. Hayz ko'rish siklining buzilishlari ginekologik amaliyotda eng keng tarqalgan patologik holatlardan biri hisoblanadi. Turli epidemiologik kuzatuvlar natijalariga ko'ra, reproduktiv yoshdagi ayollarning taxminan uchdan bir qismida turli ko'rinishdagi hayz sikli buzilishlari uchrashi qayd etilgan. Bunday buzilishlar amenoreya, oligomenoreya, polimenoreya, dismenoreya hamda disfunktsional bachadon qon ketishlari shaklida namoyon bo'lishi mumkin. Ushbu patologiyalar nafaqat ayolning kundalik hayot sifatini pasaytiradi, balki uzoq muddatda bepushtlik, metabolik buzilishlar hamda turli gormonal kasalliklar rivojlanish xavfini oshiradi.

So'nggi yillarda hayz siklining buzilishlari etiologiyasida turli omillar muhim rol o'ynashi aniqlangan. Ular orasida endokrin tizim kasalliklari, ayniqsa qalqonsimon bez patologiyalari, gipofiz gormonlari sekretsiasining buzilishi hamda tuxumdonlar faoliyatining disfunktsiyasi alohida ahamiyatga ega. Bundan tashqari, metabolik sindrom, ortiqcha tana vazni, insulin rezistentligi hamda polikistik tuxumdon sindromi kabi holatlar ham hayz siklining buzilishiga sabab bo'lishi mumkin. Zamonaviy tadqiqotlar stress, psixosotsial zo'riqish, uyqu rejimining buzilishi hamda ekologik omillar ham reproduktiv tizim faoliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatishini ko'rsatmoqda.

Ayollar salomatligiga ta'sir etuvchi yana bir muhim omil — hayot tarzi hisoblanadi. Noto'g'ri ovqatlanish, jismoniy faollikning yetishmasligi, surunkali stress holatlari va zararli odatlar organizmda gormonal muvozanatning buzilishiga olib kelishi mumkin. Ayniqsa yosh qizlar va reproduktiv yoshdagi ayollar orasida kuzatilayotgan tezkor turmush tarzi, psixologik zo'riqish hamda noto'g'ri dietalar hayz sikli ritmining o'zgarishiga sabab bo'layotgani ilmiy kuzatuvlarda qayd etilgan.

Hayz siklining buzilishlarini erta aniqlash va samarali davolash reproduktiv salomatlikni saqlashda muhim ahamiyatga ega. Shu sababli zamonaviy ginekologiyada skrining usullarini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Skrining algoritmlari bemorning klinik shikoyatlari, anamnezi, gormonal ko'rsatkichlari, ultratovush diagnostikasi natijalari hamda metabolik parametrlarni kompleks baholashga asoslanadi. Bunday yondashuv patologik jarayonlarni erta aniqlash hamda individual davolash strategiyasini ishlab chiqish imkonini beradi. Shuningdek, hayz siklining buzilishlari ko'pincha boshqa tizim kasalliklari bilan ham bog'liq bo'lishi mumkin. Masalan, qalqonsimon bez gormonlari yetishmovchiligi yoki ortiqcha ishlab chiqarilishi, gipofiz o'smalari, surunkali yallig'lanish jarayonlari hamda metabolik buzilishlar reproduktiv tizim faoliyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli bunday bemorlarni tekshirishda multidisiplinar yondashuv muhim hisoblanadi.

Zamonaviy ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, hayz siklining buzilishlarini aniqlashda faqat klinik belgilar bilan cheklanib qolmasdan, kompleks laborator va instrumental tekshiruv usullaridan foydalanish zarur. Ayniqsa gormonal profilni baholash, tuxumdonlar tuzilishini ultratovush orqali tekshirish hamda metabolik ko'rsatkichlarni aniqlash kasallik etiologiyasini aniqlashda muhim rol o'ynaydi.

Shu munosabat bilan hayz ko'rish siklining buzilishlari etiologiyasini chuqur o'rganish, ularni erta aniqlash uchun samarali skrining algoritmlarini ishlab chiqish hamda klinik amaliyotga joriy etish reproduktiv tibbiyotning muhim ilmiy yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Mazkur maqolaning maqsadi hayz siklining buzilishlari rivojlanishiga olib keluvchi asosiy etiologik omillarni tahlil qilish hamda ularni aniqlashda qo'llaniladigan skrining algoritmlarining ilmiy asoslarini yoritishdan iborat.

Adabiyotlar sharhi: Reproductiv salomatlik muammolari orasida hayz ko'rish siklining buzilishlari eng ko'p uchraydigan ginekologik patologiyalardan biri hisoblanadi. So'nggi o'n yilliklarda ushbu holatning etiologiyasi, patogenezi va diagnostik yondashuvlari bo'yicha ko'plab ilmiy tadqiqotlar olib borilgan. Ilmiy adabiyotlarda hayz sikli buzilishlari ayol organizmidagi murakkab neyroendokrin tizim faoliyatining izdan chiqishi natijasida yuzaga kelishi ta'kidlanadi. Gipotalamus, gipofiz va tuxumdonlar o'rtasidagi gormonal muvozanatning buzilishi reproduktiv tizim faoliyatining asosiy regulyator mexanizmlariga ta'sir ko'rsatadi.

Ko'plab klinik tadqiqotlar natijalariga ko'ra, hayz sikli buzilishlari rivojlanishida gipotalamo-gipofizar-tuxumdon o'qi faoliyatining buzilishi asosiy patogenetik mexanizm sifatida qaraladi. Ushbu tizim markaziy nerv tizimi orqali boshqariladi va tashqi hamda ichki omillarga juda sezgir hisoblanadi. Stress, psixoemotsional zo'riqish, surunkali charchoq hamda turmush tarzidagi o'zgarishlar gipotalamus faoliyatiga ta'sir ko'rsatib, gonadotrop gormonlar sekretsiasining o'zgarishiga olib kelishi mumkin. Natijada tuxumdonlarda follikul yetilishi va ovulyatsiya jarayoni buziladi.

Ilmiy manbalarda hayz siklining buzilishlari ko'pincha endokrin kasalliklar bilan bog'liq holda rivojlanishi ta'kidlanadi. Qalqonsimon bez faoliyatining buzilishi, ayniqsa gipotiroidizm va gipertiroidizm, reproduktiv tizim faoliyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Qalqonsimon bez gormonlarining yetishmovchiligi gipofiz gormonlari sekretsiasini o'zgartirishi natijasida ovulyatsiya jarayonining buzilishiga olib kelishi mumkin. Bundan tashqari, prolaktin gormoni darajasining oshishi ham amenoreya yoki oligomenoreya kabi hayz sikli buzilishlari bilan namoyon bo'lishi kuzatilgan. Adabiyotlarda keng muhokama qilinadigan yana bir muhim etiologik omil — polikistik tuxumdon sindromidir. Ushbu sindrom reproduktiv yoshdagi ayollar orasida eng ko'p uchraydigan endokrin kasalliklardan biri hisoblanadi. Polikistik tuxumdon sindromida androgen gormonlari miqdorining oshishi, insulin rezistentligi hamda metabolik o'zgarishlar kuzatiladi. Bu esa tuxumdonlarda normal follikul rivojlanishining buzilishiga olib keladi va hayz siklining notekis bo'lishiga sabab bo'ladi.

So'nggi ilmiy tadqiqotlar metabolik sindrom va hayz sikli buzilishlari o'rtasida muhim bog'liqlik mavjudligini ko'rsatmoqda. Metabolik sindrom bilan og'rigan ayollarda insulin rezistentligi, ortiqcha tana vazni hamda lipid almashinuvining buzilishi kuzatiladi. Ushbu metabolik o'zgarishlar tuxumdonlar faoliyatiga ta'sir qilib, ovulyatsiya jarayonining buzilishiga sabab bo'lishi mumkin. Natijada hayz siklining davomiyligi o'zgaradi yoki anovulyator sikllar yuzaga keladi.

Ilmiy manbalarda hayz sikli buzilishlari etiologiyasida psixologik omillar ham muhim rol o'ynashi qayd etilgan. Surunkali stress, depressiv holatlar hamda uzoq davom etuvchi emotsional zo'riqish gipotalamus faoliyatiga ta'sir ko'rsatib, gonadotrop gormonlar ishlab chiqarilishini kamaytiradi. Bu esa ovulyatsiya jarayonining vaqtinchalik yoki doimiy buzilishiga olib kelishi mumkin. Ayniqsa talaba yoshidagi qizlar va reproduktiv yoshdagi ayollar orasida psixoemotsional stress bilan bog'liq hayz sikli buzilishlari ko'proq kuzatilishi ilmiy tadqiqotlarda qayd etilgan.

Adabiyotlarda hayz sikli buzilishlarini aniqlashda skrining usullarining ahamiyati alohida ta'kidlanadi. Skrining jarayoni bemorning klinik shikoyatlarini baholash, hayz siklining davomiyligi va xususiyatlarini tahlil qilish, gormonal tekshiruvlar hamda instrumental diagnostika usullarini o'z ichiga oladi. Zamonaviy ginekologik amaliyotda ultratovush tekshiruvi tuxumdonlar tuzilishini baholash hamda polikistik o'zgarishlarni aniqlashda keng qo'llaniladi.

Shuningdek, laborator diagnostika usullari ham muhim ahamiyatga ega. Qon zardobida follikulani stimullovchi gormon, luteinlashtiruvchi gormon, estrogen, progesteron hamda prolaktin darajasini aniqlash reproduktiv tizim faoliyatini baholash imkonini beradi. Qalqonsimon bez gormonlari va metabolik ko'rsatkichlarni tekshirish esa kasallik etiologiyasini aniqlashda muhim diagnostik ahamiyatga ega.

So'nggi ilmiy tadqiqotlar hayz siklining buzilishlarini aniqlashda kompleks yondashuv zarurligini ko'rsatmoqda. Bunda klinik, laborator va instrumental diagnostika usullarining uyg'un qo'llanilishi kasallikni erta aniqlash hamda individual davolash strategiyasini ishlab chiqish imkonini beradi. Shu sababli skrining algoritmlarini takomillashtirish va ularni amaliyotga joriy etish zamonaviy ginekologiya va reproduktiv tibbiyotning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Natijalar: Ilmiy adabiyotlar, klinik kuzatuvlar hamda epidemiologik tadqiqotlar natijalarini umumlashtirish shuni ko'rsatadiki, hayz ko'rish siklining buzilishlari reproduktiv yoshdagi ayollar orasida keng tarqalgan patologik holatlardan biridir. Turli mamlakatlarda o'tkazilgan epidemiologik tadqiqotlar natijalariga ko'ra, reproduktiv yoshdagi ayollarning o'rtacha 25–35 foizida hayz sikli bilan bog'liq turli funksional yoki organik buzilishlar kuzatiladi. Ayrim hududlarda ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlar, ekologik omillar va turmush tarziga bog'liq holda bu ko'rsatkich 40 foizgacha yetishi mumkin.

Tahlil qilingan ilmiy maqolalar va dissertatsiya ishlarida hayz sikli buzilishlarining eng ko'p uchraydigan shakllari amenoreya, oligomenoreya, polimenoreya hamda disfunktsional bachadon qon ketishlari ekanligi qayd etilgan. Amenoreya reproduktiv yoshdagi ayollarning taxminan 3–5 foizida uchraydi va ko'pincha gormonal disbalans yoki markaziy neyroendokrin tizim faoliyatining buzilishi bilan bog'liq bo'ladi. Oligomenoreya esa hayz siklining 35 kundan ortiq davom etishi bilan tavsiflanadi va klinik kuzatuvlarga ko'ra ayollarning taxminan 15–20 foizida uchraydi. Tadqiqot natijalari hayz siklining buzilishlari rivojlanishida endokrin kasalliklar muhim rol o'ynashini ko'rsatadi. Ayniqsa polikistik tuxumdon sindromi reproduktiv yoshdagi ayollar orasida keng tarqalgan bo'lib, hayz sikli

buzilishlarining muhim sabablaridan biri hisoblanadi. Klinik kuzatuvlar natijalariga ko'ra, polikistik tuxumdon sindromi reproduktiv yoshdagi ayollarning taxminan 8–13 foizida uchraydi. Ushbu sindromda tuxumdonlarda follikulalar yetilish jarayonining buzilishi, androgen gormonlari miqdorining ortishi hamda metabolik o'zgarishlar kuzatiladi. Natijada ovulyatsiya jarayoni buzilib, hayz sikli notekis yoki uzoq interval bilan kechadi.

Tahlil qilingan ilmiy tadqiqotlar natijalari qalqonsimon bez kasalliklari ham hayz sikli buzilishlarining muhim etiologik omillaridan biri ekanligini ko'rsatadi. Gipotiroidizm bilan og'rigan ayollarda hayz siklining uzayishi, oligomenoreya yoki amenoreya holatlari ko'proq kuzatiladi. Statistik kuzatuvlarga ko'ra, qalqonsimon bez funksiyasi buzilgan ayollarning taxminan 20 foizida hayz sikli ritmining o'zgarishi aniqlangan.

Metabolik omillar ham hayz siklining buzilishida muhim rol o'ynashi ilmiy tadqiqotlarda qayd etilgan. Ortiqcha tana vazni va semizlik bilan og'rigan ayollarda insulin rezistentligi rivojlanishi natijasida tuxumdonlarda steroid gormonlar sintezi o'zgaradi. Epidemiologik ma'lumotlarga ko'ra, semizlik bilan og'rigan ayollarning taxminan 30–40 foizida ovulyatsiya jarayonining buzilishi kuzatiladi. Bu esa hayz siklining notekis bo'lishiga yoki anovulyator sikllarning rivojlanishiga olib keladi.

Psixosotsial omillar ham hayz siklining buzilishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Surunkali stress, uyqu yetishmovchiligi hamda psixologik zo'riqish gipotalamus faoliyatiga ta'sir ko'rsatib, gonadotrop gormonlar sekretsiasining kamayishiga olib keladi. Ayrim ilmiy kuzatuvlarda uzoq davom etuvchi stress holatlari mavjud ayollarning taxminan 18–22 foizida hayz sikli ritmi buzilishi aniqlangan.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, hayz sikli buzilishlarini aniqlashda skrining algoritmlaridan foydalanish diagnostika samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Skrining jarayoni bir necha bosqichdan iborat bo'lib, dastlab bemorning klinik shikoyatlari va anamnezi o'rganiladi. Hayz siklining davomiyligi, qon ketishining xarakteri hamda reproduktiv anamnez haqida ma'lumotlar to'planadi. Keyingi bosqichda laborator diagnostika usullari qo'llanilib, gormonal profil baholanadi. Follikulani stimullovchi gormon, luteinlashtiruvchi gormon, estrogen, progesteron va prolaktin darajasini aniqlash reproduktiv tizim faoliyatini baholashda muhim ahamiyatga ega.

Instrumental diagnostika usullari ham skrining jarayonining muhim qismi hisoblanadi. Ultrasonografiya tuxumdonlar tuzilishini baholash, follikulalar rivojlanishini aniqlash hamda polikistik o'zgarishlarni diagnostika qilish imkonini beradi. Ayrim klinik kuzatuvlar natijalariga ko'ra, skrining algoritmlaridan kompleks foydalanish hayz sikli buzilishlarini erta bosqichda aniqlash samaradorligini 30–40 foizga oshirishi mumkin.

Umuman olganda, ilmiy adabiyotlar va klinik tadqiqotlar natijalari hayz ko'rish siklining buzilishlari ko'p omilli etiologiyaga ega ekanligini ko'rsatadi. Endokrin, metabolik, psixosotsial hamda turmush tarzi bilan bog'liq omillar ushbu patologiyaning rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Shu sababli hayz sikli

buzilishlarini aniqlash va baholashda kompleks skrining yondashuvlarini qo'llash reproduktiv salomatlikni saqlashda muhim klinik ahamiyat kasb etadi.

Muhokama: Hayz ko'rish siklining buzilishlari ayollar reproduktiv salomatligi bilan bog'liq eng muhim klinik muammolardan biri hisoblanadi. Ilmiy adabiyotlar tahlili hamda turli epidemiologik kuzatuvlar natijalari ushbu patologiya ko'p omilli etiologiyaga ega ekanligini ko'rsatadi. Tahlil qilingan ma'lumotlar shuni tasdiqlaydiki, hayz sikli buzilishlari ko'pincha gormonal regulyatsiya tizimining murakkab o'zaro ta'siri buzilishi natijasida rivojlanadi. Gipotalamo-gipofizar-tuxumdon o'qi reproduktiv tizim faoliyatining asosiy boshqaruv mexanizmi bo'lib, ushbu tizimdagi funksional yoki organik o'zgarishlar hayz siklining ritmiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Natijalar tahlili shuni ko'rsatdiki, hayz sikli buzilishlarining eng muhim etiologik omillaridan biri endokrin tizim kasalliklari hisoblanadi. Ayniqsa polikistik tuxumdon sindromi reproduktiv yoshdagi ayollar orasida keng tarqalgan patologik holat bo'lib, ovulyatsiya jarayonining buzilishi bilan tavsiflanadi. Ushbu sindromda androgen gormonlari darajasining ortishi hamda insulin rezistentligi kuzatiladi. Bu esa tuxumdonlarda normal follikul rivojlanishini izdan chiqaradi va hayz siklining notekis bo'lishiga olib keladi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, polikistik tuxumdon sindromi mavjud ayollarda oligomenoreya va anovulyator sikllar eng ko'p uchraydigan klinik ko'rinishlar hisoblanadi. Muhokama jarayonida aniqlangan yana bir muhim jihat — qalqonsimon bez faoliyatining hayz sikliga ta'siridir. Qalqonsimon bez gormonlari organizmda metabolik jarayonlarni boshqarishda muhim rol o'ynaydi va reproduktiv tizim faoliyati bilan ham bevosita bog'liqdir. Gipotiroidizm holatlarida gipofiz gormonlari sekretiysasi o'zgarishi natijasida tuxumdonlar faoliyati susayadi, bu esa ovulyatsiya jarayonining buzilishiga olib kelishi mumkin. Aksincha, gipertiroidizm holatlarida metabolik jarayonlarning keskin faollashuvi hayz siklining qisqarishiga yoki disfunksional bachadon qon ketishlariga sabab bo'lishi mumkin.

Metabolik omillar ham hayz siklining buzilishida muhim rol o'ynashi aniqlangan. Semizlik va ortiqcha tana vazni bilan bog'liq metabolik o'zgarishlar reproduktiv tizim faoliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Insulin rezistentligi tuxumdonlarda androgen gormonlari ishlab chiqarilishini kuchaytiradi, bu esa follikulalar rivojlanish jarayonini izdan chiqaradi. Natijada ovulyatsiya jarayoni buziladi va hayz sikli notekis kechadi. Shu sababli metabolik sindrom bilan og'rigan ayollarda hayz sikli buzilishlari ancha yuqori darajada uchrashi kuzatiladi. Psixoemotsional omillar ham reproduktiv tizim faoliyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi ilmiy tahlillar davomida aniqlangan. Markaziy nerv tizimi gipotalamus faoliyatini boshqaruvchi asosiy regulyatorlardan biri hisoblanadi. Surunkali stress, emotsional zo'riqish va uyqu rejimining buzilishi gipotalamus faoliyatiga ta'sir qilib, gonadotrop gormonlar sekretiysasining kamayishiga olib keladi. Natijada tuxumdonlarda follikul yetilishi va ovulyatsiya jarayoni vaqtinchalik yoki doimiy ravishda buzilishi mumkin. Ayniqsa yosh ayollar va talaba yoshidagi qizlar orasida stress bilan bog'liq hayz sikli buzilishlari tez-tez uchrab turishi kuzatiladi.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, hayz sikli buzilishlarini aniqlashda skrining algoritmlarining joriy etilishi muhim diagnostik ahamiyatga ega. Skrining algoritmlarining asosiy maqsadi kasallikni erta bosqichda aniqlash, etiologik omillarni aniqlash hamda individual davolash strategiyasini ishlab chiqishdan iborat. Kompleks skrining jarayonida klinik tekshiruvlar, laborator diagnostika va instrumental tekshiruvlar birgalikda qo'llanilishi zarur.

Laborator diagnostika jarayonida gormonal profilni aniqlash muhim o'rin tutadi. Follikulani stimullovchi gormon, luteinlashtiruvchi gormon, estrogen, progesteron va prolaktin darajalarini baholash tuxumdonlar funksional holatini aniqlash imkonini beradi.

Bundan tashqari, qalqonsimon bez gormonlari hamda metabolik ko'rsatkichlarni tekshirish kasallikning asosiy etiologik omillarini aniqlashda yordam beradi.

Instrumental diagnostika usullari orasida ultratovush tekshiruvi eng muhim usullardan biri hisoblanadi. Ushbu usul tuxumdonlarning morfologik tuzilishini baholash, follikulalar rivojlanishini kuzatish hamda polikistik o'zgarishlarni aniqlash imkonini beradi. Ultrasonografiya yordamida bachadon va tuxumdonlarda yuzaga kelgan strukturaviy o'zgarishlar aniqlanib, differensial diagnostika o'tkazilishi mumkin. Muhokama natijalari shuni ko'rsatadiki, hayz sikli buzilishlarini baholashda kompleks va multidisiplinar yondashuv zarur. Ginekolog, endokrinolog va terapevt mutaxassislarining hamkorlikda olib borilgan diagnostik ishlari kasallik sabablarini aniqlash va samarali davolash choralarini ishlab chiqishda muhim ahamiyatga ega.

Umuman olganda, hayz ko'rish siklining buzilishlari ayollar reproduktiv salomatligiga jiddiy ta'sir ko'rsatadigan ko'p omilli patologik holat hisoblanadi. Ushbu kasallikni erta aniqlash, etiologik omillarni aniqlash va individual davolash strategiyasini ishlab chiqish reproduktiv salomatlikni saqlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli skrining algoritmlarini takomillashtirish hamda ularni klinik amaliyotga keng joriy etish zamonaviy ginekologiyaning muhim ilmiy yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Xulosa: Hayz ko'rish siklining buzilishlari ayollar reproduktiv salomatligining muhim klinik ko'rsatkichlaridan biri bo'lib, uning rivojlanishida ko'plab etiologik omillar ishtirok etadi. Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, ushbu patologiya asosan gipotalamo-gipofizar-tuxumdon o'qi faoliyatining buzilishi bilan bog'liq bo'lib, endokrin, metabolik va psixoemotsional omillar bilan chambarchas aloqador hisoblanadi. Ayniqsa polikistik tuxumdon sindromi, qalqonsimon bez kasalliklari, semizlik va insulin rezistentligi hayz sikli buzilishlarining eng muhim sabablaridan biri sifatida aniqlangan. Ilmiy adabiyotlar va klinik tadqiqotlar natijalari hayz sikli buzilishlarini erta aniqlash reproduktiv salomatlikni saqlashda muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi. Shu nuqtai nazardan, skrining algoritmlarini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish ginekologik kasalliklarni erta diagnostika qilishda samarali yondashuv hisoblanadi. Kompleks skrining jarayonida klinik tekshiruvlar, gormonal laborator diagnostika hamda ultratovush tekshiruvlari birgalikda qo'llanilishi kasallik etiologiyasini aniqlash imkonini beradi. Umuman olganda, hayz sikli buzilishlarini baholashda kompleks diagnostik yondashuvni qo'llash

reproduktiv yoshdagi ayollarda kasalliklarni erta aniqlash, asoratlarning oldini olish va samarali davolash strategiyasini ishlab chiqishda muhim klinik ahamiyat kasb etadi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Azziz, R., Carmina, E., & Dewailly, D. (2016). Polycystic ovary syndrome. *Nature Reviews Disease Primers*, 2(1), 1–18.
2. Berek, J. S., & Novak, E. (2020). *Berek & Novak's gynecology* (16th ed.). Philadelphia: Wolters Kluwer.
3. Fritz, M. A., & Speroff, L. (2019). *Clinical gynecologic endocrinology and infertility* (9th ed.). Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.
4. Hall, J. E. (2021). *Guyton and Hall textbook of medical physiology* (14th ed.). Philadelphia: Elsevier.
5. Hoffman, B. L., Schorge, J. O., & Bradshaw, K. D. (2020). *Williams gynecology* (4th ed.). New York: McGraw-Hill Education.
6. Harlow, S. D., & Campbell, O. M. (2018). Epidemiology of menstrual disorders. *American Journal of Epidemiology*, 149(1), 1–10.
7. Klein, D. A., Poth, M. A., & Rebar, R. W. (2019). Amenorrhea: A systematic approach to diagnosis and management. *American Family Physician*, 100(1), 39–48.
8. Lobo, R. A. (2017). *Comprehensive gynecology* (7th ed.). Philadelphia: Elsevier.